

Jagoda Mardešić

ZAŠTITNA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA NA LOKACIJI ROBNE KUĆE U ISTOČNOM DIJELU SALONE

UDK: 904(497.13 Salona)
Stručni članak
Priljeno: 28. IV. 1990

Jagoda Mardešić
Arheološki muzej
58000 Split, YU
Zrinsko-Frankopanska 25

Arheološka istraživanja na terenu planiranom za izgradnju robne kuće u Solinu. Izvještaj o načinu istraživanja i nalazima. Na temelju obavljenih istraživanja iz 1979. (Centar), te onih iz 1988. na lokaciji zgrade Općine i onih iz 1989. autorica objavljuje zaključke o položaju korita rijeke. Utvrđuje da je istočni dio Salone bio slabije naseljen zbog močvarnog terena, a nova istraživanja pojasnit će uređenje riječnih obala.

Teren na kojem je planirana izgradnja robne kuće u Solinu, jednog od tzv. pet kapitalnih objekata (čest. zemlj. 3374/12,/3,/15,/16,/1, 3375/1,2, 3377/1 i čest. zgr. 369/3 KO Solin), određen je kao potencijalna lokacija nakon arheoloških sondiranja 1979. godine. Prilikom navedenih arheoloških radova ovaj dio terena nije bilo moguće podrobnije istrađiti zbog velikih baraka i skladišta RO Voljak (Solin - Centar, Istraživanja 1979., str. 28-29).

Lokacija planirane robne kuće nalazi se u zaštićenoj zoni, na istočnom rubu antičkog grada. Stotinjak metara sjevernije od mjesta istraživanja smještena je jedna od starokršćanskih bazilika Salone-tzv. basilica orientalis nastala na termalnom kompleksu, a nešto zapadnije su ostaci dvaju građevinskih sklopova otkrivenih 1979. godine. Zaštitna arheološka istraživanja na lokaciji nove zgrade solinske općine, provedena tokom 1988. godine u neposrednoj blizini, pokazala su da tu postoji riječno korito.

Republički zavod za zaštitu spomenika kulture u Zagrebu je u redovnoj proceduri izdao Prethodnu suglasnost za užu lokaciju br. 02-52/1-1989. od 19. siječnja 1989. godine, kojom se građevinski radovi uvjetuju prethodnim arheološkim sondiranjima koja su povjerena Arheološkom muzeju u Splitu.¹⁾ Nadzor

nad istraživanjima vodio je Zavod za zaštitu spomenika kulture u Splitu. Radovi su započeli 06. 02. i trajali su do 11. 03. 1989. godine.

Prema odobrenom programu istraživanja predviđeno je da se istraži 20% ukupne površine robne kuće. Postavljeno je 6 sondi površine 5x5 metara povezanih međusobno sa 6 rovova širokih 1,5 metara. Kopalo se do dubine od 2,3 metra, dok se u sondi 6 kopalo do pojave podzemnih voda (2,35 metara nadmorske visine).

Na osnovu rezultata prethodnih istraživanja na ovom području bilo je predviđeno da se mehanizacijom skine sloj humusa debljine 0,8 metara. Nakon pregleda terena odlučeno je da se i iskop dalje nastavi mehanizacijom. Naime, situacija je pokazivala da se ovdje ne nalaze nikakvi arheološki ostaci. Sve su sonde i rovovi kopani mehanizacijom osim sonde br. 4 i 5 (krajnja jugoistočna i krajnja sjeverozapadna) koje su kopane ručno.

Sonda 1 - stratigrafska situacija

Nakon recentnog sloja debljine 0,25-0,3 m (nasuti šljunak i pijesak) slijedi sloj humusa debljine 0,6 m. Na nadmorskoj visini od 5,55 m počinje se javljati sloj tamnosmeđe zemlje s manjim ulomcima keramike, vrlo sitnim i sporadičnim ulomcima žbuke i nešto kostiju (sloj 1) debljine 1,5 m. Do kraja iskopa slijedi sloj smeđe zemlje bez nalaza (sloj 2).

Rov 1

Na južnom kraju ovog rova počinje se javljati sloj pjeskulje (sloj 2+3) koji dijeli sloj 2 na dva dijela, dok su recentni sloj kao i sloj 1 istih karakteristika kao i u sondi 1. Osim pjeskulje počinje i sedra (sloj 6) te riječni pijesak žute boje (sloj 3), dok se sloj sive masne zemlje (sloj 4) na najvišoj točki penje do 4,5 m nadmorske visine.

Sonda 2

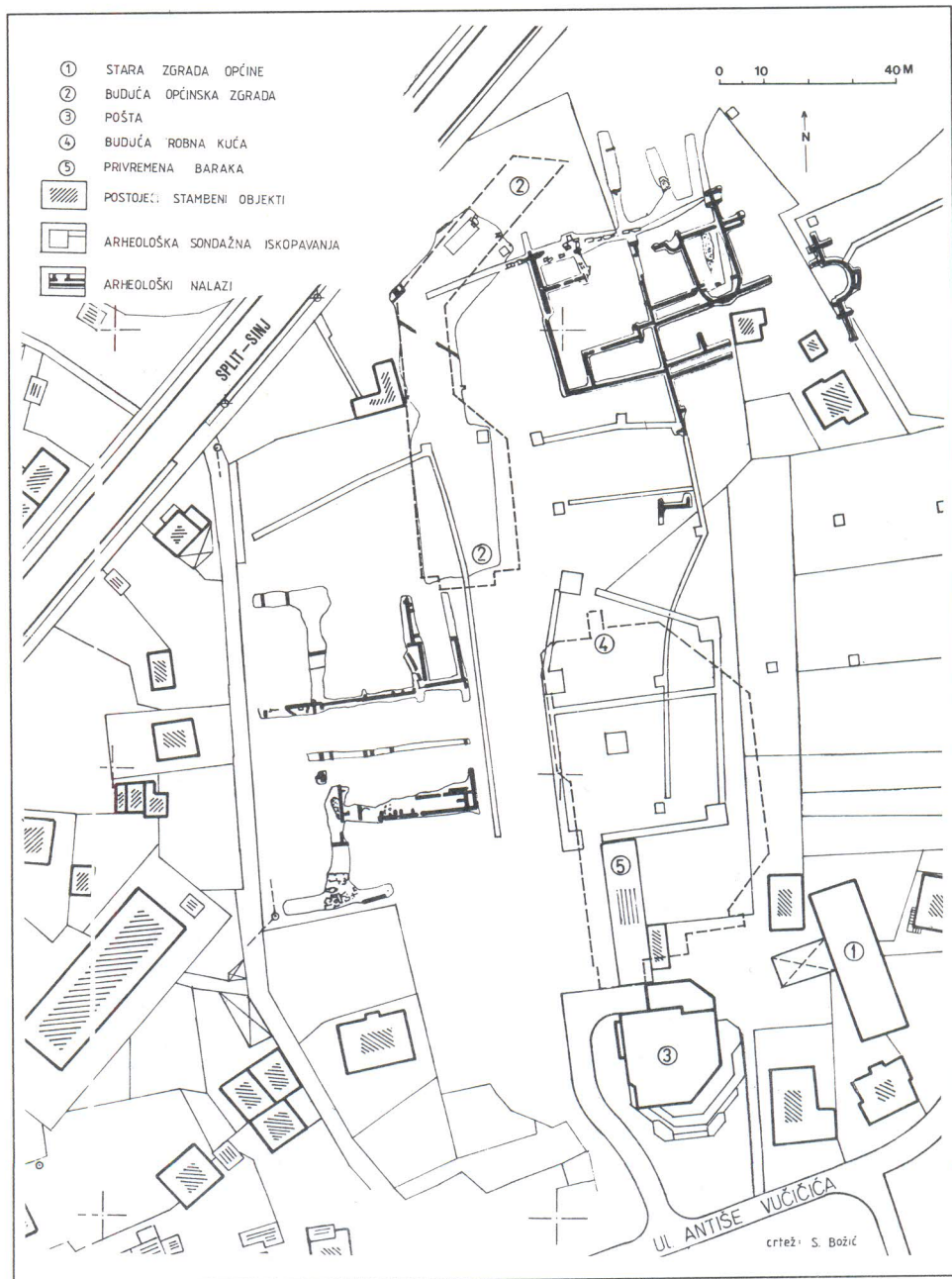
Stratigrafska situacija je ista kao i u rovu 1.

Rov 2

Pokazuje iste karakteristike kao i prethodni rov osim što nestaje sloj 4, a javlja se izrazito naglašeni sloj sedre (sloj 6) koji se penje do nadmorske visine od 5 m, a debeo je više od 1 metra. Sedra se pruža ispod pjeskulje (sloj 2+3), dok je sloj smeđe zemlje (sloj 2) nešto tamniji.

Sonda 5

U sjevernom profilu ove sonde uočena su dva sloja sedre od kojih se gornji javlja odmah ispod sloja 1. Ostali slojevi su isti kao i kod rova 2.

Plan arheoloških istraživanja

Rov 3

Gotovo cijelom dužinom rova javljaju se sedra i riječni pijesak žute boje te pjeskulja. Na 17. metru dužine rova pojavljuje se sloj kompaktnog pijeska bijele boje (sloj 5), dok se pri dnu rova pojavljuje sloj sive masne zemlje (sloj 4).

Rov 4 i sonda 6

Stratigrafska situacija je ista kao i u rovu 3.

Rov 5

Glavna karakteristika istočnog profila ovog rova su izraziti slojevi pjeskulje i sedra. Sedra se ovdje javlja u dva sloja. Na 31,5 metru od sonde 6, u sloju tamnosmeđe zemlje (sloj 1) nalazi se olovna vodovodna cijev i to na nadmorskoj visini od 5,25 m.

Sonda 4

U jugoistočnom uglu ove sonde, na dnu sloja 1, odmah iznad sloja sedre, a djelomično i u njemu, pojavljuje se veća količina keramike (amfore i tegule) većih dimenzija, a javlja se i nešto kamenja koje se nije pojavljivalo u ostalim sondama i rovovima.

Rov 6

Odnos slojeva u ovom rovu ne odstupa značajnije od slojeva u rovu 1.

Sonda 3

Sonda 3 pokazuje iste karakteristike kao i rov 4.

Karakteristike svih profila i sondi i rovova su izraziti slojevi koji nastaju prilikom protoka vode (pjeskulja, sedra i pijesak). Pored činjenice da nisu pronađeni ostaci bilo kakve izgradnje karakteristične su i upadljivo male količine kamena, osim u jugoistočnom uglu sonde 4. Tu se pored kamena pojavljuje i keramika i vjerojatno se tu radi o deponiju. U ostalim sondama i rovovima keramika se redovito pojavljuje u sloju 1, a ulomci su malih dimenzija. Najbrojnija je gruba keramika (amfore, tegule i grubo kućno posuđe), dok je fina keramika tankih stijenki rjeđa (zdjele, plitice i čaše). Pronađeno je i 29 dosta korodiranih brončanih novčića.

Olovna vodovodna cijev, pronađena u rovu 5, pruža se u pravcu sjeverozapad - jugoistok. Duga je 6,5 metara, a na sjeverozapadnom kraju je nasilno prekinuta i njen nastavak nije pronađen. Na istoku se cijev pruža izvan zone koja je istražena tako da je nismo mogli pratiti dalje. Cijev je kružnog presjeka

sa zaravnjenjem (preklopom) na gornjoj strani. Izrađena je od tri dijela sa ojačanim spojevima.

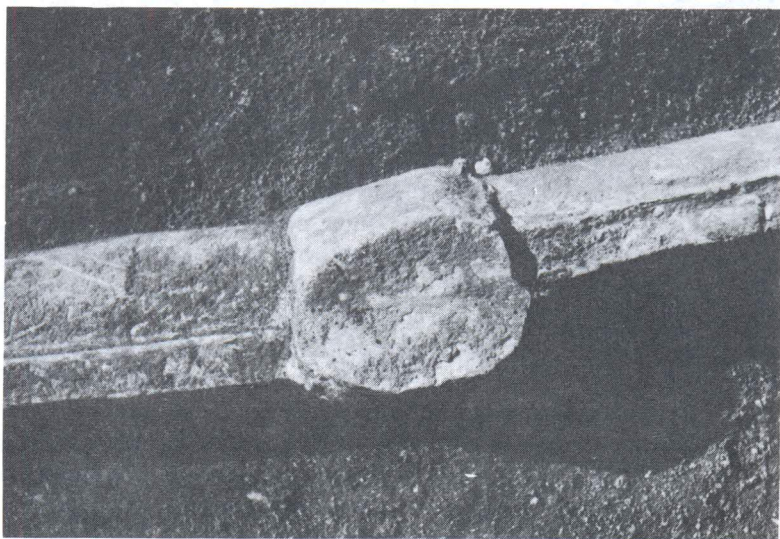
Tlocrt terena (situacija) snimljen je u mjerilu 1:200 i 1:500, dok su svi profili snimljeni u mj. 1:50, a detalj uz olovnu cijev u mjerilu 1:20.

Na temelju rezultata istraživanja 1979. godine (Solin-Centar), te rezultata zaštitnih arheoloških istraživanja na lokaciji zgrade općine (ožujak-travanj 1988. godine), kao i na temelju rezultata ovih istraživanja očito je da je istočnim dijelom Salone prolazilo ili glavno korito rijeke Jadro ili jedan od njenih većih rukavaca pri ušću. Budući da je sloj sedre izrazitiji na istočnom dijelu terena i na višoj nadmorskoj visini od onoga na istočnom dijelu, moguće je zaključiti da se glavno korito protezalo i dalje na istok. Tome govore u prilog i ostaci arhitekture pronađeni prilikom radova 1979. godine, a koji se nalaze nešto zapadnije od ovog terena, dakle na desnoj obali bivšeg riječnog korita. S obzirom na 4 baze (vjerojatno ostaci mosta) pronađene također 1979. godine i sama bazilika se nalazila na desnoj obali rijeke i to vjerojatno uz samu rijeku.

S obzirom na močvarno, nezdravo tlo sasvim je lako objasniti činjenicu da je istočni dio Salone bio slabije naseljen od središnjeg i zapadnog dijela grada. Podatke o eventualnom uređenju riječnih obala ili regulaciji vodenih tokova dat će iduća istraživanja na ovom dijelu antičkog grada.

Stručnu ekipu na terenu su sačinjavali:

Članovi stručne ekipe: Jagoda Mardešić, rukovodilac, Ante Piteša, arheolog, Sanda Božić, dipl. ing. arh., Branko Pender, viši preparator, Miran Palčok, crtač preparator i Branko Bralić, fotograf.

Olovna vodovodna cijev

Jagoda Mardešić:

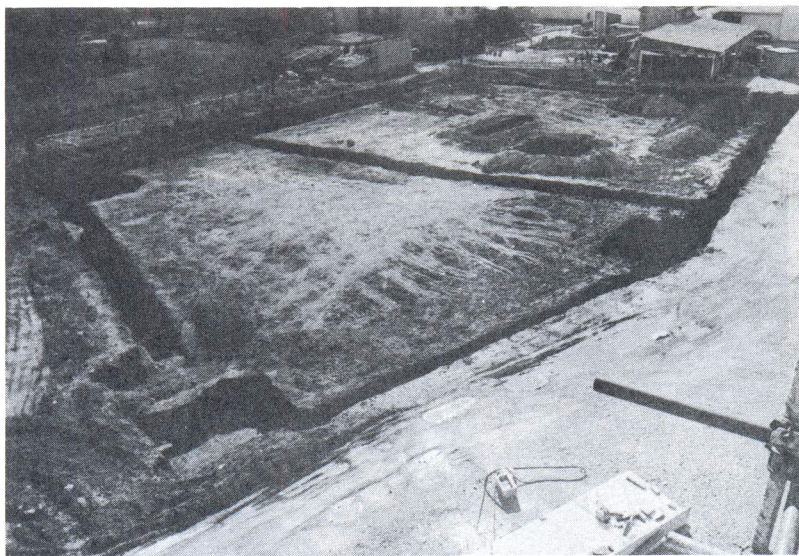
"SCAVI ARCHEOLOGICI PER TUTELA DI MONUMENTI STORICI
IN LOCALITÀ DEL SUPERMERCATO NELLA PARTE ORIENTALE
DI SALONA"

Riassunto:

L'autrice fa rilevare che dalle ricerche archeologiche svolte da un'equipe di tecnici sotto la sua direzione fu accertato che la parte orientale della antica città di Salona era percorsa dall'alveo principale o da un meandro del fiume di Jadro.

E' un fatto questo che di per se spiega secondo l'autrice perchè la popolazione di questa parte della città di quel tempo era di una densità molto minore (terreno paludoso e le relative malattie: malaria).

Una conclusione simile viene consolidata pure dai resti architettonici di costruzioni antiche riportati alla luce nel 1979 a occidente di questa località.

Pogled na teren